

Monumentnummer*: 513181

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 14 september 1999
Kadaster deel/nr 82932/51

Woonplaats* Nij Beets
Gemeente* Opsterland
Provincie* Fryslân

Locatiennaam Nij Beets
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* Gorredijk
Sectie* A
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 8771

Omschrijving**

Inleiding

Het GEMAAL is een van de vier vm. gemalen van de 'Groote Veenpolder in Smallingerland en Opsterland', opgericht in 1868, en vormt thans onderdeel van het Feanterij Museum Damshûs. Het gemaal werd in 1924 in verstrakte Amsterdamse Schoolstijl gebouwd. De polderopzichter G.R. Bloembergen tekende het gemaal. De aanbesteding vond plaats op 17 mei 1924 en werd aan Auke van Balen uit Irnsum voor f 31.800,-- gegund. Het gemaal werd op 10 januari 1925 geopend. Het waterstaatkundige werk is uiterst sober vormgegeven. Het was één van de eerste elektrische poldergemalen in Nederland en beschikte over de mogelijkheid zowel bovengronds als ondergronds te bemalen; de respectievelijke inlaten zijn door gemetselde damwanden met ijzeren hekwerken gemarkeerd.

Omschrijving

Het gemaal heeft een vrijwel vierkante plattegrond. Het staat op een verhoogd erf, gefundeerd op overkluisde landhoofden. Het bouwwerk heeft één bouwlaag onder een schilddak, belegd met rood geglazuurde Hollandse pannen; op de broekstukken keramische pironnen. Het opgaand muurwerk bestaat uit bruine bezande bakstenen met rondom een rollaag onder de vensters en een stapsgewijs uitgemestelde streklaag boven de vensters; op de hoeken van deze lagen is een natuurstenen hoeksteen aangebracht. In de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

noordgevel zijn links drie tweelichtvensters met horizontale vierruits roedeverdeling en rechts daarvan de overkluizing van het ondergrondse kanaal met een ijzeren hekwerk tussen pijlers met een granieten afdekplaat. De westgevel heeft links een tweelichtvenster met horizontale roedeverdeling en rechts, aan de zuidwestzijde, een uitbouw met twee stalen deuren waarin de transformator is ondergebracht. In de zuidgevel zijn drie tweelichtvensters met vierruits roedeverdeling; aan die gevelzijde bevindt zich ook de uitstort. De uitstekende overkluizing wordt omringd door een hekwerk dat wordt gesteund door negen -inmiddels vernieuwde- pijlers met granieten afdekplaat. De stroomgaten worden omlijnd door twee halfronde gemetselde bogen met ertussen de naar voren stekende stroompijler. In de oostgevel bevinden zich een houten dubbele deur en twee tweelichtvensters met horizontale vierruits roedeverdeling. Aan de oostzijde is ook een overkluizing met gemetselde muurdammen, halfronde boog en ijzeren hekwerk. De damwanden van inlaat en uitstorten zijn in bruine bakstenen gemetseld.

Het interieur van het gemaal is oorspronkelijk en bevat onder meer een vijzelgemaal van de fa. Gebrs. Stork uit Hengelo en een elektromotor HEEMAF-Hengelo.

Waardering

Het gemaal uit 1924 is van algemeen cultuurhistorisch en industrieel-archeologisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van de landschappelijke ontwikkeling,
- vanwege de hoge mate van belang van een technische ontwikkeling als één der eerste elektrische gemalen met een boven- en ondergrondse bemalingsmogelijkheid,
- vanwege de bijzondere samenhang tussen ligging, exterieur en interieur,
- vanwege de hoge mate van belang voor de ontwikkeling van het veenpoldergebied en het aanzien van de streek,
- vanwege de zeer hoge mate van belang door de gaafheid van zowel exterieur als interieur en van de interieuronderdelen,
- vanwege de hoge mate van typologische zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Gemaal (M)

Functie

Gemaal(M3)